

Joutuvatko oppilaitokset ja opiskelijat kouluampumisten vastuunkantajiksi?

PETRA KOUVONEN

Opetusministeriö on hiljattain asettanut ns. SO-RA-työryhmän, joka etsii ratkaisuja puuttua opiskelijoiden opiskeluoikeuteen tietyissä tilanteissa. Työryhmän 21.8.2009 eduskunnalle tekemän ehdotuksen pääasiallisena tavoitteena on säädosmuutoksin mahdollistaa opiskeluoikeuden keskeytys tai pysyvä erottaminen tilanteissa, joissa opiskelija luokitellaan soveltumattomaksi. Säädosmuutokset koskisivat yliopistoja, ammattikorkeakouluja, ammatillista koulutusta ja ammatillista aikuiskoulutusta.

Tässä kirjoituksessa haluamme kiinnittää huomiota kyseiseen ehdotukseen, jonka näemme puutteellisenä ja väärin kohdennettuna sekä pikemmin opiskelijoiden oikeusturvaa heikentävänä kuin turvallisuutta lisäävänä muutoksena. Esittelemme ensin ehdotuksessa ilmenevät juridiset ongelmakohdat. Tarkastelemme sitten kyseistä lakiehdotusta suhteessa yhteiskunnallisen hallinnan muutokseen, jossa ns. varhainen puuttuminen on noussut keskeiseksi sääntelymekanismiksi, ensin anglosaksisissa maissa, mutta yhä enenevästi myös meillä Suomessa (Garland 2001; Harrikari 2008; Satka 2009). Lopuksi kytkemme hallinnassa tapahtuneen muutoksen olemassa olevaan tutkimustietoon nuorten poikkeavasta käytöksestä ja sen sääntelystä yleisemmin tämän päivän Suomessa. Jatkotoimenpiteisiin ehdotamme malttia ja syvempää paneutumista asiaan, ennen kuin kyseistä lainsäädäntöä lähdetään uudistamaan.

Lakien uudistamistarpeita perustellaan esityksessä toteamalla, että nykyinen koulutusta koske-

va lainsäädäntö ei anna korkeakouluille ja koulutuksen järjestäjille riittäviä keinoja toimia tilanteissa, joissa opiskelijan soveltumattomuus alalle vaarantaa potilas-, asiakas- tai liikenneturvallisuuden tai on uhkana alaikäisten turvallisuudelle opinnoissa, niihin liittyvässä harjoittelussa tai myöhemmin ammatissa toimimisessa.

Työryhmän ehdotuksen mukaan alalle sopimattomalta opiskelijalta voitaisiin ensinnäkin peruuttaa opiskeluoikeus *määräajaksi* (s. 34–36) mikäli:

1. yleinen turvallisuus vaarantuu opiskelijan käytöksestä johtuen;
2. on ilmeistä, että opiskelija ei ohjauksesta tai tukitoimista huolimatta tule saavuttamaan tutkinnolle tai koulutusohjelmalle asetettuja erityisiä ammattitaitovaatimuksia;
3. opiskelija osoittaa opinnoissaan tai niiden harjoittelussa vakavaa piittaamattomuutta oman tai toisen henkilön terveyttä tai turvallisuutta kohtaan;
4. opiskelijalla ilmenee koulutuksen aikana sellainen terveydentilaa koskeva seikka, joka on ilmeinen este tutkinnon suorittamiselle;
5. opiskelija on tuomittu rangaistukseen yleisessä tuomioistuimessa ja tehty rikos osoittaa ilmeistä soveltumattomuutta kyseisiin opintoihin.

Päihdetestauksen mahdollisuus on esityksessä saanut oman luvun. Testaus tulisi esityksen mukaan kyseeseen (s. 38–39), mikäli se olisi välttämätöntä opiskelijan toimintakyvyn selvittämiseksi.

Pysyvä erottaminen olisi työryhmän raportin mukaan (s. 37–38) mahdollinen sellaisissa poikkeuksellisissa tilanteissa, joissa opiskelijan teko tai laiminlyönti on erittäin vakava ja hän on aiheuttanut vakavaa uhkaa tai vahinkoa toisen henki-

Kirjoituksen laadintaan ovat kirjoittajan lisäksi osallistuneet Kerstin Stenius, Pekka Reinikainen, Tuula Kekki, Pekka Sulkunen, Marja-Liisa Havio sekä Markku Soikkeli.

lön terveyteen tai yleiseen turvallisuuteen. Esi-merkkeinä mainitaan vakava väkivalta tai sillä uhkaaminen. Äärimmäinen esimerkki voisi esityksen mukaan olla oppilaitoksessa tapahtuva am-
pumistilanne.

Esityksen taustasta

SORA-työryhmän esityksen taustalla on Kauha-
valla vuonna 2008 ja Tuusulan Jokelassa vuon-
na 2007 paikallisissa oppilaitoksissa tapahtuneet
ampumavälikohtaukset. Samankaltaisiksi tapah-
tumiksi voidaan luokitella myös ns. insuliinimur-
hat, joissa epäiltynä on heitä hoitanut lähihoita-
ja. Nämä tapahtumat ovat nousseet paitsi medias-
sa myös poliittis-hallinnollisella kentällä keskeisik-
si kysymyksiksi. On kysytty, miten on ollut mah-
dollista, että lähihoitaja on saanut jatkaa toimiaan,
sekä vastaavasti kouluampumisten kohdalla, mi-
ten ampujilla saattoi olla aseita käytössään ja mik-
sei kukaan estänyt tapahtumia. Tapahtumien jäl-
keen ehkä keskeisimmäksi kysymykseksi on nous-
nut, kuka on syylinen. Ampumisvälikohtauksia
seurannut uutisointi liittyy tiiviisti juuri tähän ky-
symykseen. Tapahtuma ja sen jälkipuinti viittaavat
kaiken kaikkiaan siihen, että turvallisuuden tunne
kansalaisten keskuudessa on järkkynyt.

Onko todennäköistä, että nyt esityksessä ole-
van lakiehdotuksen keinoin saatetaan ehkäistä
tulevia riskitilanteita? Ovatko puuttumisen taho
eli oppilaitos sekä kohderyhmä eli oppilaitoksissa
opiskelevat nuoret tavoitteena olevan loppu-
tuloksen kannalta oikein valittu? Jo nykylain-
säädäntöön nojaten voidaan tarvittaessa vaikut-
taa oppilaiden ongelmiin. Kunnilla ja oppilaitok-
silla on mm. velvollisuus järjestää opiskelutervey-
denhuoltoa sekä toimintaa, joka ennaltaehkäi-
see ongelmien syntyä. Mikäli lainsäädäntö ei täs-
sä kohtaa ole riittävä, sen muutostarpeita tulisi
mielestämme ensin kartoittaa. Tavoitteena tulisi
olla terveyden ja hyvinvoinnin edistämisen edel-
lytyksien sekä ehkäisevän työn toteutusmahdol-
lisuuksien takaaminen (Marja-Liisa Havion laa-
tima muistio THL:n lausunnon pohjaksi loka-
kuussa 2009).

Juridiset ongelmakohdat

SORA-työryhmän ehdotuksessa on monta ju-
ridista ongelmakohtaa, joista ensimmäinen on
opiskelijan ”soveltamattomuuden” perustelu se-

kä ”erittäin vakavien väärinkäytösten” määritel-
mät. Miten on mahdollista perustella soveltumat-
tomuus? Mikä on sellainen tila tai käytös, jonka
perusteella oppilas voidaan arvioida soveltumat-
tomaksi? Käytösongelmat eivät aina ole havaitta-
vissa, tai kyseessä voi olla hetkellinen ongelma.
Oppilas saattaa opintojensa aikana esim. sairastua
ja/tai hänellä saattaa esiintyä runsasta päihteiden
käyttöä, joka estää häntä opiskelemasta. Kyse voi
kuitenkin olla ohimenevistä, vähemmän ongel-
mallisista tilanteista, jotka näyttävät rajuimmil-
ta kun ovatkaan. Oppilas voi myös olla vetäytyvä
tai säikky olematta mieleltään järkkynyt. Näyttää
ilmeiseltä, että mikäli laki, joka mahdollistaa ka-
joamisen opiskeluoikeuteen, toteutuu, tarvitaan
hyvin perustellut arviointikriteerit siitä, milloin
kyseessä on opiskelijan hetkellinen ja milloin taas
pysyvä ongelma. Tämä on välttämätöntä, jotta
opiskelijan oikeussuoja tulisi huomioiduksi. Ongel-
mien tunnistamiseksi tarvitaan opiskelijater-
veydenhuollolle lisäresursseja sekä panostusta asi-
antuntemuksen parantamiseen koko oppilaitok-
sen henkilökunnan osalta. Soveltumattomuuden
selvittäminen vie myös aikaa. Kyseisen lakiehd-
otuksen pohjalta ei ole takeita siitä, että erottami-
nen aina toteutuisi riittävän perusteellisen tutki-
muksen kautta.

Toinen pulmakohta lakiehdotuksessa liittyy
päättökseen tekemiseen ongelmatilanteissa.
Esityksessä ehdotetaan, että oppilaitokset itse te-
kisivät päätökset soveltumattomuudesta. Vastuu
ennakoida tai reagoida ”erittäin vakaviin väärin-
käyttöihin” delegoitaisiin siten oppilaitoksille.
Oppilaitoksille tulisi näin uusia valtuuksia. Sa-
malla lankeaisi myös uutta vastuuta huomata ja
reagoida epäkohtiin, tutkia ja määritellä tilanne
sekä erottaa opiskelija. Tuntuu luonteelta kysyä,
haluaako oppilaitos tällaisen vastuun niskaansa?
Samanlaista vastuunsiirtoa on havaittavissa myös
aselupasäädösten tarkistamiseen liittyen. Asia on
ollut niin ikään julkisuudessa paljon esillä ky-
seisten ampumavälikohtausten jälkeen. Sisämi-
nisteriön ohjeistuksissa on ehdotettu, että lääkä-
rit tekisivät päätöksen aselupaa anovan henkilön
mielentilasta. Lääkäriliitto on kuitenkin vastus-
tanut vastuunsiirtoa vedoten siihen, että tehtä-
vä ei istu lääkäreiden ammattikuvaan. Lääkäri-
liitossa katsotaan, että käsiaselupien myöntämi-
nen tulisi säilyttää poliisilla (Suomen tietotoimis-
to 30.9.2008).

Kolmas ehdotuksesta nouseva vaikeus liittyy
oppilaiden perusoikeuksiin päihdetestauksen

osalta. Päihdetestaus olisi poikkeus Suomen perustuslaissa turvattuun henkilökohtaiseen vapauden ja koskemattomuuden suojaan, kuten esityksessä myös sanotaan (s. 39). Tältä osin lakiehdotus on omiaan uudelleen määrittämään niitä perusoikeuksien rajoja ja perusteluita, joita nyky-lainsäädännössä on. Kun kyseessä on puuttuminen näin perustavaa laatua oleviin oikeuksiin, voidaan todella kysyä, missä määrin kyseinen ehdotus todellisuudessa voisi estää mahdolliset tulevat ampumavälikohtaukset. Jotta uuden lainsäädännön tarve olisi perusteltu, siinä ehdotettujen toimenpiteiden pitää todistetusti olla sellaisia, että niiden toteuttaminen johtaa toivottuun lopputulokseen.

Nyt tilanne on mielestämme se, että vaaratilanteiden esiintyminen ei ole loogisessa yhteydessä opiskeluun taikka oikeuksiin opiskella. Niinpä myöskään ei ole mitenkään järkevää ajatella, että opiskeluoikeuteen puuttuminen voisi vastaisuudessa estää ammuskelun tai vastaavanlaiset vaaratilanteet oppilaitoksissa sen kummemmin kuin missään muuallakaan. Juridisesti ilmaistuna tämä merkitsee, että ns. *occasio legis* eli tässä tapauksessa ammuskelu ei ole loogisessa suhteessa oikeuteen opiskella. Tästä syystä lakikaan ei voi olla toimiva ja myös lain järkevän tarkoituksen toteutus eli ns. *ratio legis* jäisi olemattomaksi (OTK Pekka Reinikaisen kommentti 23.11.2009).

Turvattomuuden tunteen paikkaamista

Uusi lakiehdotus on kirjoitettu varhaisen puuttumisen¹ hengessä (vrt. Harrikari 2008; Satka 2009). Puuttuminen tässä hengessä tarkoittaa, että erilaisilla tehokkailta vaikuttavilla keinoilla pyritään minimoimaan turvallisuusriskejä ja näin ehkäisemään ongelmatilanteiden syntymistä. Näin katsottuna puuttuminen toimii lähinnä retorisenä keinona taata turvallisuus suojaamalla yleisöä tai potentiaalisia uhreja pahasta sen sijaan, että itse ongelmaan puututtaisiin. Varhaisella puuttumisella ei ensisijaisesti saavuteta muutosta itse rakenteissa, vaan korjataan pinnalla olevia ongelmia. Kyseiseen lakiehdotukseen liittyen

1. Varhaisen puuttumisen periaate (*early intervention*) on kulkeutunut suomalaisen lainsäädäntöön ja käytäntöihin brittiläisestä sosiaalityöstä, jossa strategialla on ollut keskeinen sija hyvinvointipalvelujen alasajon paikkaamisessa (esim. Farrington & Welsh, 2007). Suomessa varhaisen puuttumisen periaate on sittemmin kirjattu niin lastensuojelulakiin kuin sisäasiainministeriön turvallisuusstrategiaan 1998.

tämä tarkoittaa sitä, että jo olemassa olevia keinoja puuttua opiskelijan elämään esim. hoitoonohjauksen kautta ei vahvisteta, vaan keskitytään poistamaan ns. ”epäterveet yksilöt” ja tarvittaessa rankaisemaan heitä poistamalla heidät, jopa lopullisesti, oppilaitoksesta.

Ajatustapa, jossa ”pahan kuuluu saada palkansa” kuuluu Pekka Sulkusen (2009, 155) mukaan hyvinvointivaltiollisessa kontekstissa meillä olevaan kehitykseen, jossa oikeudenmukaisuus toimii keinona hillitä pahaa oloa kansalaisten keskuudessa sen sijaan, että epämiellyttäväksi koettu asia, kuten turvallisuuden puute, sinänsä korjataan. Vaikka oikeudenmukaisuus ei sinänsä poistaisi esim. ampumavälikohtauksessa omaisiaan menettäneiden tuskaa, oikeuden toteutusta tarjotaan turvattomuuden ja pahan olon tunteen paikkaamiseksi niin omaisille kun muille kansalaisille, joiden turvallisuuden tunne on järkkynyt. Puuttumista itse ongelmaan tarkoittaisi se, että kaikki ei-virkakäyttöön tarkoitettut ase-luvat peruutettaisiin. Tällaista menettelyä pidettäisiin kuitenkin todennäköisesti nyky-Suomessa liian holhoavana. Oikeudenmukaisuuden tunteen korjaaminen, esim. etsimällä syyllinen, on tällaisessa ajattelussa siten helppo, mutta pinnallinen keino palauttaa turvallisuuden tunne. Todellisuudessa ihmisten kokema turvattomuutta ei pystytä täysin poistamaan kohdistamalla kurinpidollisia toimia ns. riskiryhmiin. Yleensäkin kurinpidollisten ja varsinkin rikosoikeudellisten keinojen tulisi toimia viimeisenä hätävarana, kuten sivistysvaltioissa yleensä (Träskman 2005).

Opettajat ja lääkärit turvallisuuden-takaajina?

David Garland (2001, 105), joka käyttää esimerkkinään angloamerikkalaista rikosoikeudellista kontrollia ja siinä tapahtuneita muutoksia, puhuu uudeltaisesta yhteiskunnallisesta reaktio-tavasta. Tässä uudessa kontrollissa hyvinvointipalvelujärjestelmä ja rikosoikeudellinen kontrolli sekoittuvat. Tässä ns. *penal-welfare*-mallissa rikoksantorjunnasta ja turvallisuuden takaamisesta tulee dominoiva tapa puhua ja puuttua poikkeavaan käytökseen myös ns. perinteisissä hyvinvointipalveluissa, kuten nuorten koulutus- tai terveyspalveluissa. Tällaisessa mallissa hyvinvoinnin takaamisen rinnalle nousee keskeisimmäksi vaatimus taata turvallisuus hinnalla millä hyvä-

sä. Turvallisuuspyrkimyksiä alleviivataan oletuksella, että yhteiskuntaan kuuluu sen luonnollisena osana korkea rikollisuus ja poikkeava käytös, joilta pitää suojautua. Tällainen anglosaksista maista tuttu logiikka on tutkijoiden mielestä nostanut päätään myös Suomessa, joka näkyi mm. sisäasiainministeriön turvallisuusstrategian viitoittamalla tiellä vuosituuhannen vaihteessa. Strategia oli osa ns. turvallisuustalkoita, joilla pyrittiin estämään rikollisuutta ja takaamaan normien mukaan elävien kansalaisten oikeuksia (Satka 2009, 23). Tällainen ihmisten suojaaminen toisiltaan rikkoo helposti niitä periaatteita, joiden puitteisaa hyvinvointipalveluita perinteisesti tarjotaan.

Kun perinteisten hyvinvointipalveluiden tehtäviin lisätään vaatimus suojella kansalaisia toisiltaan, kyse ei ole pelkästään ilmapiirin muutoksesta. Ammattihenkilöstölle lankeaa myös uusia tehtäviä, joihin heillä ei ole koulutusta eikä kokemusta. Tästä on kyse, kun lääkäreiltä vaaditaan mielentilatutkimuksia, joiden perusteella aselupia saatettaisiin myöntää. Lääkärit kokevat, aivan oikeutetusti, olevansa vierailta vesillä ja heikolla jäällä.

Samalla tavalla SORA-työryhmän ehdotus antaisi esim. opiskelijaterveydenhuollolle uusia tehtäviä. Monet oppilaitokset ovat viime vuosina olleet kovilla mm. koulutusjärjestelmien muutoksesta (itsenäisen opiskelun lisääminen, oppilaitosten uudelleenorganisoinnit, ammattikorkeakoulu-uudistus) johtuen (Marja-Liisa Havion laatima muistio THL:n lausunnon pohjaksi lokakuussa 2009). Muutosten alla resurssija kouluterveydenhuollossa on pikemmin leikattu kuin lisätty (Rimpelä 2008). On vaikeaa kuvitella, että opiskelijaterveydenhuolto tällaisessa tilanteessa innostuneesti ottaisi, saatikka voisi ottaa lisää uusia, haastavia ja osin epämääräisiä tehtäviä.

Nuoret uhkatekijöinä?

Nuorten lisääntyvä häiriökäytös ei saa tukea tutkimuksesta. Oikeuspoliittisen tutkimuslaitoksen tekemän kyselyn mukaan nuorten omaisuusrikollisuus on vähentynyt viime vuosikymmenen puolestavälisestä tähän päivään saakka. Väkivaltarikollisuus on pysynyt suhteellisen vakaana, mutta viime vuosina esimerkiksi huumausainekäyttö on vähentynyt (Salmi 2008). Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen (THL) juomatapatutkimuksen mukaan myös muu päihteiden käyttö nuorten

keskuudessa on tasaantunut ja ajoittain jopa vähentynyt tietyissä ryhmissä viime vuosien aikana (Ahlström & al. 2008).

Yllä esitelty lakiehdotus ei ole yksittäinen tapaus. Varhaisen puuttumisen hengessä Suomessa on viime vuosina tehty muitakin ohjelmia ja lakiehdotuksia, joiden motiiveina näyttää olleen puuttua nuorten käytösongelmiin sen sijaan, että pyrkimyksenä olisi ennaltaehkäistä ongelmia korjaamalla rakenteita panostamalla esim. opiskeluterveydenhuoltoon. Yhteistä monille toimille, hankkeille ja strategioille on ollut nuorten nimeäminen uhkatekijöiksi. Hille Koskela (2009) on juuri ilmestyneessä kirjassaan ”Pelkokierre – Pelon poliittikka, turvamarkkinat ja kamppailu kaupunkitilasta” maininnut, että kuntien turvallisuusstrategioissa suurimmaksi turvallisuusuhkaksi on viime vuosien aikana nimetty juuri nuoret.

Nuoriin kohdistuvan huolen ilmeneminen lisääntyvinä rajoituksina vuosituuhannen alussa näkyy myös tutkimuksissa, joissa on pureuduttu kunta-tason toimiin, kuten lasten ja nuorten kotiintuloaikojen (Harrikari 2008) sekä julkijuomisen (Törrönen 2004) sääntelyyn. Perinteisestä ennaltaehkäisevästä työstä poiketen esim. myös poliisit ovat paikallisissa keskusteluissa saattaneet ottaa hyvinkin aktiivisen roolin (Harrikari 2008). Näin Garlandin esittämä kontrollin ja hyvinvoinnin (*penal-welfare*) sekoittuminen saattaa näkyä myös toisin päin kuin yllä on esitetty.

Nuorten poikkeavaan käytökseen tarttuminen hyvinvointipalveluissa näkyy erityisesti erityispalveluissa, kuten lastensuojelussa. Eräs juuri erityis-asemassa oleviin nuoriin kohdistuva muutos näkyi uusissa säädöksissä lastensuojelulain ns. rajoitustoimien (Lastensuojelulaki 417/2007). Rajoitustoimia koskeva säädös astui voimaan jo ennen lastensuojelulain voimaantuloa, koska asiaa pidettiin kiireellisenä. Samoin kuin SORA-työryhmän ehdotusta, rajoitustoimia perusteltiin lain valmistelutyössä (STM 1999) paitsi kasvavilla vaikeilla käytöshäiriöillä nuorten keskuudessa myös henkilökunnan rajoitetuilla oikeuksilla puuttua poikkeavaan käytökseen. Rajoitustoimien käyttö nuorten kohdalla ei sinänsä ole uutta lastensuojelussa, mutta rajoitusten kirjaaminen lakiin nykymuodossaan vaati muutoksia, jotka uudelleen määrittävät perustuslaillista periaatetta lapsen koskemattomuudesta (Kouvonen 2010). Samoin tekisivät SORA-työryhmän ehdotukset esimerkiksi päihdetestien osalta.

Lopuksi

Jatkokäsittelyn kannalta olisi tähdellistä selvittää, mitkä säädökset mahdollistavat jo nyt puuttumisen oppilaitoksissa, mikäli siihen on tarvetta. Lisäksi henkilöstön osaamista ja koulutuksen rakennetta tulisi kehittää suuntaan, jossa orastavat ongelmat voidaan havaita ajoissa.

Puuttuminen lasten ja nuorten häiriökäyttäytymiseen SORA-työryhmän ehdotuksen mukaisesti ei ole perusteltua. Ehdotus on ongelmallinen sekä oppilaitosten että opiskelijoiden kannalta. Mikäli ehdotus hyväksytään, oppilaitokset ovat saamassa uusia heille sopimattomia tehtäviä. Opiskelijoiden osalta ehdotetut toimenpiteet saattavat rikkoa heidän oikeusturvaansa ja toimilla saattaa olla kauaskantoisia seurauksia. Oppilaitoksesta erottaminen saattaa pahimmillaan jopa vaikuttaa heidän loppuelämäänsä, mikäli opiske-

lusuuntaus pakon sanelemana muuttuu.

Kaiken kaikkiaan SORA-työryhmän ehdotukset ovat omiaan siirtämään ongelmia eteenpäin ja muualle. Taloudellisia säästöjä toimet tuskin tuovat yhteiskunnalle. Sen sijaan opiskelijoiden terveydenhuollon ja oppilaitosten parempi resursointi saisi mitä todennäköisimmin aikaan säästöjä pitkällä tähtäimellä. Ampumavälikohtauksia ei kyseisillä ehdotuksilla myöskään estetä. Jos yhden oppilaitoksen muut oppilaat turvataan erottamalla ns. epäterve yksilö, hän saattaa toisessa ympäristössä, oppilaitoksessa tai vaikka kauppakeskuksessa, toteuttaa mahdolliset ampumissuunnitelmansa. Ollakseen oikein kohdistettuja toimenpiteiden pitäisi tukea hoitoon ohjaamista ja opiskeluohjelman rakentamista yksilöä tukevaksi. Täysin turvassa ei olla silloinkaan. Ampumisvälikohtauksen ehkäisy vaatii ensisijaisesti muutoksia ase-lupien myöntämiskäytännöissä.

KIRJALLISUUS

- Ahlström, Salme & Metso, Leena & Huhtanen, Petri & Ollikainen, Minna: Missä nuorisoryhmissä päihteiden käyttö on vähentynyt? Suomen ESPAD-aineiston tuloksia 2007. Yhteiskuntapolitiikka 73 (2008): 1, 73–83
- Farrington, David P. & Welsh, Brandon C.: Saving Children from a Life of Crime. Early Risk Factors and Effective Interventions. New York: Oxford University Press, 2007
- Garland, David: The Culture of Control. Crime and Social Order in Contemporary Society. Oxford: University Press, 2001
- Harrikari, Timo: Riskillä merkityt. Lapset ja nuoret huolen ja puuttumisen politiikassa. Nuorisotutkimusverkoston julkaisuja 87. Helsinki: Nuorisotutkimusverkosto, 2008
- Koskela, Hille: Pelkokierro pelon politiikka, turvamarkkinat ja kamppailu kaupunkitilasta. Helsinki: Gaudeamus, 2009
- Kouvonen, Petra: Re-negotiating Personal Integrity in Finnish Child Welfare. International Journal of Children's Rights (2010) tulossa
- Rimpelä, Matti: Lasten ja nuorten hyvinvointi. Teoksessa: Moisio, Pasi & Karvonen, Sakari & Simpura, Jussi & Heikkilä Matti. Suomalaisen hyvinvointi 2008. Helsinki: Stakes, 2008

- Salmi, Venla: Nuorten rikoskäyttäytyminen 1995–2008. Oikeuspoliittisen tutkimuslaitoksen verkkokatsauksia 9/2008. Helsinki: Oikeuspoliittinen tutkimuslaitos, 2008
- Satka, Mirja: Varhainen puuttuminen, moraalinen käänne ja sosiaalisen asiantuntijat. Yhteiskuntapolitiikka 74 (2009): 1, 17–32
- STM: Sijaishuollon pakkotoimityöryhmän muistio. Sosiaali- ja terveysministeriön työryhmämuistioita 1998:22. Helsinki: Sosiaali- ja terveysministeriö, 1999
- Sulkunen Pekka: The Saturated Society: Regulating Lifestyles in Consumer Capitalism. Lontoo: Sage Publications, 2009
- SORA- työryhmän luonnos. Hallituksen esitys Eduskunnalle laeiksi ammatillisesta koulutuksesta ja ammatillisesta aikuiskoulutuksesta annettujen lakien sekä ammattikorkeakoululain ja yliopistolain muuttamisesta
- Träskman, Per Ole: Drug Control and Drug Offences in the Nordic Countries: A Criminal Political Failure too often Interpreted as a Success. Journal of Scandinavian Studies in Criminology and Crime Prevention 5 (2005): 2 236–256
- Törrönen, Jukka: Valvontaa ja vastuuta. Päihteet ja julkisen tilan moraalisaatäely. Helsinki: Gaudeamus, 2004.